

MONUMENTEN WACHT

Juni 2016

Nieuwsbrief Overijssel Flevoland

A man in a grey jacket is smiling and holding a map in a park. In the background, there is a large brick building with white window frames and a green lawn.

Snel, effectief en gericht op de historische aanleg:

de groene inspecties van Monumentenwacht

Historische buitenplaatsen, stadsparken en begraafplaatsen worden vaak gesierd door monumentale bomen en heesters. Daarnaast is hun verschijningsvorm in veel gevallen gebaseerd op een uniek ontwerp. De instandhouding van het geheel vereist expertise en geld. Monumentenwacht heeft zich de afgelopen jaren ook op het gebied van dit groene erfgoed gespecialiseerd in doeltreffende inspecties en heldere advisering. Met aandacht voor een kansrijke subsidieaanvraag.

Loop met een 'groene monumentenwachter' door een tuin, park of bos, en er gaat een wereld voor je open. Achter elke haag, bomenrij en waterpartij blijkt een verhaal schuil te gaan. Vaak in samenhang met het

onderliggende concept van wegen, paden en zichtlijnen. Voor de instandhouding van dat concept en de beeldbepalende elementen kan bij groene rijksmonumenten subsidie worden verkregen. Net als bij gebouwd

erfgoed, moet de aanvrager hiervoor een periodiek instandhoudingsplan indienen. Ook moet hij aantonen dat het voorgenumen onderhoud betrekking heeft op de *dragere* van de historische groenstructuur. Want alleen onderhoud dááaraan is subsidiabel.

"Je moet bijvoorbeeld denken aan het snoeien van laanbomen, het onderhouden van het historisch padenstelsel, het open houden van zichtassen of het plaatselijk herstellen van beschoeiingen", verduidelijkt Gerard Bastiaan. Hij is in dienst bij Monumentenwacht Overijssel en Flevoland, maar als groenspecialist ook werkzaam voor andere provinciale monumentenwachten.

> lees verder op pagina 8

Nieuwe vereniging monumentenwachten

Wetenschappers onderschrijven belang van Monumentenwacht

Historische vensters

vast, inclusief de toegepaste profielen. Een replica, vervaardigd uit een goede houtsoort en volgens klassieke (verbindings) technieken, is weliswaar kostbaarder dan een standaardraam, maar 'de winst' voor uw monument is niet in geld uit te drukken.

Wel of geen isolerend glas?

Isolerend glas reduceert de uitstraling van warmte. Daarom is het comfortabel en dringt het de stookkosten terug. Het kan bovendien geluidsoverlast beperken. Bij het treffen van isolatiemaatregelen aan monumenten moet het uitgangspunt zijn dat historische vensters behouden blijven. Deze constructies zijn in het algemeen echter niet berekend op relatief zwaar en dik (dubbel) isolatieglas. De nieuwere, dunne vormen van 'monumentenglas' kunnen wel een oplossing bieden. Als eerste stap moet worden bepaald of isolerende beglazing werkelijk noodzakelijk is. Bedenk hierbij dat goed sluitende vensters (kierdichting) in combinatie met eveneens goed sluitende buiten- en/of binnenluiken en eventueel dikke gordijnen ook een hoog isolerend effect hebben.

Bij toepassing van achterzetramen ontstaat een brede luchtsponw; aan de buitenzijde verandert niets, behalve dat de roeden weerspiegelen in het achterzetraam.

Een andere optie is het plaatsen van achterzetramen (naar binnen draaiend en/of uitneembaar). Er ontstaat dan een ruime

'luchtsponw' met een hoge isolatiewaarde. Achterzetramen vormen een toevoeging die de historische constructie niet noemenswaardig schaadt. Om geen afbreuk te doen aan het aanzien van de vensters, moet de indeling van achterzetramen overeenstemmen met die van de originele vensters. Het gebruik van voorzetramen (aan de buitenzijde) wordt afgeraden. In de eerste plaats omdat zij het onmogelijk maken het vertrek nog te ventileren. In de tweede plaats omdat ze een wezenlijke verandering van het uiterlijk van het gebouw teweegbrengen. Bij beschermde monumenten is een vergunning vereist voor het aanbrengen van voorzetramen.

Oplossingen met 'normaal' dubbel of driedubbel isolerend glas zijn vanwege hun dikte en aanzien vrijwel nooit acceptabel bij monumenten. 'Monumentenglas', in de vorm van enkel glas met een warmtereflecterende coating of in de vorm van dun dubbel glas met een gassponw van circa 3 mm, kan wel een goede oplossing zijn. Dankzij de beperkte dikte (3 - 10 mm) kunnen dergelijke ruiten in veel gevallen worden toegepast in historische sponningen. Monumentenglas is bovendien leverbaar in varianten met een historische uitstraling.

Breed oriënteren

Over het (verantwoord) toepassen van isolerend glas in monumenten valt veel meer te zeggen dan in dit korte bestek mogelijk is. Daar komt bij dat er regelmatig nieuwe en beter passende oplossingen worden ontwikkeld. Het belangrijkste is dat u zich afvraagt in welke mate het glas in uw monument moet isoleren. Ga vervolgens op zoek naar een toepassing die het aanzien van uw monument zo min mogelijk verstoort. Vaar daarbij niet blind op het eerste het beste advies, maar neem de tijd om u breed te oriënteren. Nuttige basisinformatie vindt u onder meer in uitgave 43 'Vensterglas' uit de reeks Gidsen Techniek van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (www.cultureelerfgoed.nl, onder *Publicaties*). Vanzelfsprekend kan ook Monumentenwacht u op weg helpen.

Historisch glas behouden

Lang geleden kon glas maar in kleine oppervlakken worden vervaardigd. Het was pure noodzaak om de ruitvormige stukjes (daar komt het woord vandaan) met loden strips tot een groter geheel te maken. Geleidelijk aan konden grotere glasoppervlakken worden geproduceerd. Omdat lood te weinig draagkracht bood, werden toen houten roeden toegepast. Naarmate de glasoppervlakken groter werden, werd de roedenverdeling ruimer, totdat deze in het begin van de twintigste eeuw volledig verdween. Behalve de omvang is ook de aard van het glas veranderd. In tegenstelling tot het huidige, volkomen strakke vlakglas, heeft historisch glas een ietwat bobbelige structuur. Bovendien kan het in de loop der tijd verkleuren; onder invloed van zonlicht ontstaat soms een paarse gloed. Het is volkomen begrijpelijk dat de komst van strak, kleurloos glas in onbeperkte afmetingen voor veel toepassingen als ideaal gold. Bij monumenten is het echter de kunst historisch glas, met zijn unieke eigenschappen, zo lang mogelijk te handhaven. Mocht u er toch van afwillen, sla het dan niet stuk, maar bied het voor hergebruik aan bij bijvoorbeeld Monumentenwacht of een depot voor historisch bouw materiaal.

Colofon

Monumentenwacht Nieuwsbrief is een uitgave van de monumentenwachten van Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel en Flevoland, Gelderland, Utrecht, Noord-Brabant en Limburg. **Samenstelling, eindredactie en coördinatie** Rik de Groot, Bart Spruijt, Geert van der Varst **Vormgeving en productie** Inpladi bv, Cuijk **Redactieadres** Monumentenwacht Noord-Brabant, Sparrendaalseweg 5, 5262 LR Vught, Telefoon 0411 - 64 33 66, Telefax 0411 - 64 34 05, E-mail info@mwnb.nl. Overname van artikelen uit deze nieuwsbrief is toegestaan mits de bron wordt vermeld. ISSN 1567 - 1399

> vervolg van
pagina 1

Er zijn twee belangrijke redenen waarom eigenaren van groene monumenten aankloppen bij Monumentenwacht, legt Gerard uit. "Ze willen een snelle, overzichtelijke en betaalbare inventarisatie van de stand van zaken en ze willen optimale duidelijkheid over de mogelijkheden om subsidie te verkrijgen. Wij spelen doelgericht op beide vragen in. Dat betekent onder meer dat wij, meestal in nauwe samenwerking met de eigenaar, de historische structuur en andere relevante gegevens zo goed mogelijk in kaart brengen. Op basis daarvan voeren

we een basale inspectie uit. Bijna altijd 's winters, omdat dan de hoofdstructuur van het ontwerp en de kronen van de bomen het best zichtbaar zijn."

De benadering is zakelijk. "Het gaat ons niet in de eerste plaats om het mooi, maar om de onderhoudstoestand van het ontwerp en de conditie van de beeldbepalende elementen daarin. Dat zijn de onderdelen waarvoor de eigenaar subsidie kan krijgen. Hiertoe behoren onder meer lanen en paden, boomgroepen, monumentale solitaire bomen, parkbosranden, historische hagen, berceaus, weiden en waterpartijen. De grote lijn dus. Belangrijke vragen zijn steeds 'hoe lang kan het nog mee?' en 'wat is daarvoor nodig?'. Uit die analyse vloeit bijna als vanzelf een instandhoudingsadvies voort. Dat kan direct dienen als onderlegger bij de subsidieaanvraag."

Voor elk subsidiabel element kan een vergoeding per eenheid of per oppervlakte

worden verleend. "Die bedragen staan vast en gelden voor een periode van zes jaar. Ze vormen overigens maar een bescheiden tegemoetkoming in de werkelijke kosten. Het onderhouden van historisch groen is helaas een kostbare zaak. Ten eerste omdat de uurlonen van hoveniers uiteraard een stuk hoger liggen dan vroeger, en ten tweede omdat de subsidieregeling flink is versoberd. Daar komt bij dat veel ontwerpen stammen uit eind negentiende, begin twintigste eeuw. Zij lopen nu tegen het eind van hun levensduur. Des te belangrijker is het om goed te monitoren, waardevolle elementen bij te houden en te anticiperen op de toekomst. Want bij groen duurt het vaak een generatie voor een nieuw element weer volledig tot zijn recht komt."

Bezit of beheert u een groen monument en wilt u meer inzicht in de conditie hiervan en de subsidiemogelijkheden? Neem dan vrijblijvend contact op met Monumentenwacht Overijssel en Flevoland.

Afscheid van Lenie

Lenie Roolvink, bijna 25 jaar onze steun en toeverlaat op kantoor, gaat eind juni met pensioen. Tijdens een bijzonder werkoverleg op landgoed De Eese zwaaiden de verzamelde collega's haar uit. Lenie heeft een belangrijke rol gespeeld in de opbouw van de organisatie en de ontwikkeling van de automatisering. Wij wensen haar een heel goede pensioentijd toe!

Lenie Roolvink (links) met haar directe collega's Grietje Snijder en Han Dickhoff, Bertine Ruitenbergh was op het fotomoment niet aanwezig.

Groenman van huis uit

De meeste monumentenwachters hebben hun wortels in de bouw- of restauratiewereld, maar Gerard Bastiaan (39) heeft een groene achtergrond. Hij voltooide de middelbare landbouwschool met als specialisatie landschapsbeheer. Daarna werkte hij in 'diverse takken van de groenwereld'. Mede vanwege zijn interesse voor en kennis van archeologie, geschiedenis en cultureel erfgoed werd hij in 2001 aangenomen bij Monumentenwacht Overijssel en Flevoland. Hier volgde hij met succes de opleiding tot restauratiemedewerker. De laatste jaren heeft hij zich gespecialiseerd in de advisering over groen en archeologisch erfgoed.

mw stichting monumentenwacht
overijssel en flevoland

Heinoseweg 6a - 7722 JP Dalfsen

T (038) 460 32 37

E info@monumentenwacht-ovfl.nl

F (038) 460 47 45

I www.monumentenwacht-ovfl.nl